

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้¹

The Influence of Political Moralization in Democratic
System with the King as Head of State through Nang
Talung Shadow Puppet Performances in the South
of Thailand

ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ²

Nattapong Peawchana

ไชยวัฒน์ เผือกคง³

Chaiwat Phuakkhong

อมร หวังอัครางกูร⁴

Amorn Wangukkarangkul

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง
ในการสื่อสารประเด็นทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

²นักศึกษาลัทธิสุตตรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: 63052540020@student.sru.ac.th

³Student, Master of Political Science Program in Politics and Government, Graduate
School, Suratthani Rajabhat University, e-mail: 63052540020@student.sru.ac.th

⁴รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: chaiwat.phu@sru.ac.th

⁵Assoc. Prof., Master of Political Science Program in Politics and Government, Gradu-
ate School, Suratthani Rajabhat University, e-mail: chaiwat.phu@sru.ac.th

⁶ดร.ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: amornw.sru@gmail.com

⁷Dr., Master of Political Science Program in Politics and Government, Graduate
School, Suratthani Rajabhat University, e-mail: amornw.sru@gmail.com

ประมุข และ 2) วิเคราะห์กระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขผ่านการแสดงของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง จำนวน 10 คน นักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ จำนวน 3 คน นักวิชาการผู้มีความรู้ด้านหนังตะลุง จำนวน 2 คน และประชาชนผู้ชมการแสดง จำนวน 5 คน ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอด้วยวิธีการบรรยายแบบเล่าเรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีบทบาทในการเป็นสื่อ นำข่าวสารให้ความรู้ทางการเมือง ความบันเทิง และแหล่งเรียนรู้ในขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น มีการนำเสนอข้อมูลผ่านตัวละครในการแสดงด้วยวิธีการต่าง ๆ ของนายหนังตะลุงการสื่อสารเรื่องราวผ่านการแสดงหนังตะลุงส่งผลถึงอิทธิพลด้านความคิดต่อผู้ชมการแสดงเป็นอย่างมากโดยเฉพาะทางด้านการเมือง นายหนังตะลุงเป็นผู้ที่มีบทบาทในการสื่อสารและกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองไปยังผู้ชมการแสดงโดยใช้ศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดผ่านบทสนทนาบทกลอน และบทเพลงด้วยภาษาถิ่นภาคใต้ เพื่อให้ผู้ชมการแสดงสามารถรับรู้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ตลอดจนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ในความเป็นพลเมืองตามวิถีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หนังตะลุงจึงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีพลังทางด้านสุนทรียศาสตร์ในการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองให้ผู้ชมการแสดงมีค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม จึงสมควรที่จะมีการสืบสานและต่อยอดศิลปะการแสดงหนังตะลุงให้คงอยู่ในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าต่อไป

คำสำคัญ: การกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตย หนังตะลุง

Abstract

This research article aims to 1) study the roles of Nang Talung shadow puppet folk artists in communicating political issues in the democratic system with the king as head of state and 2) analyze the process of political moralization in the democratic system with the king as head of

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคติธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

state through the performances of Nang Talung shadow puppet folk artists. A qualitative methodology included documentary research and in-depth interviews with ten Nang Talung puppet shadow folk artists, three local and national politicians, two Nang Talung shadow puppet expert scholars, and five Nang Talung shadow puppet audiences. The content analysis method was used to analyze the data, and a narrative technique was used to present the results.

The results showed that Nang Talung shadow puppet is a folk performing art medium for bringing news, political knowledge, entertainment, and a source of knowledge in local culture and traditions. Information is presented through the characters in various performance methods by Nang Talung shadow puppet artists. The communication of the story through the Nang Talung shadow puppet show greatly influenced the audience, especially the political aspect. The Nang Talung shadow puppet artist plays a role in communicating and convincing political morality to the audience by using the art of conveying stories and ideas through dialogue, poems, and songs in southern dialects. The show's audience can understand the political and social phenomena that occurred at that time and realize the rights and duties of citizenship under the democratic system with the king as head of state. As a result, Nang Talung shadow puppet is a folk performance art that hides an Aesthetically powerful to influence the audience's political morality to hold the correct and virtuous values. Nang Talung shadow puppet's performance art is a valuable cultural heritage that deserves to be preserved and continues to be maintained.

Keywords: Political Moralization, Democracy, Nang Talung Puppet Shadow

บทนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ และสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ซึ่งวัฒนธรรมชิ้นนี้เป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความสำคัญของคนที่ท้องถิ่นภาคใต้ หากเอ่ยถึงการละเล่นที่นำเอาหนังสัตว์มาสลักเป็นลวดลายระบายสีเป็นตัวละครต่าง ๆ แสดงโดยการใช้นิ้วเสียดส่องจากแสงไฟไปสู่ยังผ้าสีขาวและสืบทอดกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าอย่างต่อเนื่อง คงจะหนีไม่พ้นคำว่าหนังตะลุง (Puppet Shadow) ในประเทศไทยพบว่าศิลปะการแสดงที่ใช้ตัวละครทำจากหนังสัตว์มี 2 แบบ คือ หนังใหญ่ ซึ่งเป็นมหรสพที่มีหลักฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และอีกแบบหนึ่ง คือ หนังตะลุง วายังเซียม วายังอวอ หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะในแถบภาคใต้ฝั่งตะวันออกบริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีนายหนังตะลุงหนาแน่นมากที่สุด ส่วนวายังเซียมและวายังอวอ ปรากฏพบในบริเวณที่มีคนไทยมุสลิมอาศัยอยู่ในแถบพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นต้น (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2525: 1-47)

“หนังตะลุง” เป็นมหรสพที่รู้จักกันดีในภาคใต้ เรียกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของคนภาคใต้อย่างหนึ่ง ที่มีการผสมผสานกันระหว่างศิลปะประเพณีวรรณกรรม และดนตรีที่ใช้ภาษาถิ่นปักษ์ใต้ และภาษากลางสำเนียงท้องถิ่นในการนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ จนกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นทางด้านภาษาของคนใต้ (ชวน เพชรแก้ว, 2546: 1) หนังตะลุงนั้นจึงมีความผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือเมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอหรือจังหวัดก็มักจะมีหนังตะลุงมาแสดงอยู่ด้วยเสมอ งานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ไม่มีหนังตะลุงแสดงมักจะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากชาวบ้านว่างานนั้นจืดจาง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า หนังตะลุงยังคงได้รับความนิยมชมชอบมีบทบาทต่อผู้ชมการแสดงเป็นอย่างมาก เป็นที่นิยมจากชาวบ้านอยู่อย่างกว้างขวางไม่แพ้ยุคสมัยที่ผ่านมา (อุดม หนูทอง, 2531: 11) หนังตะลุงจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของภาคใต้ เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์มาแต่โบราณและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายสะท้อนรูปแบบของการประกอบอาชีพ ความคิด ความเชื่อ ของผู้คนในท้องถิ่น หนังตะลุงยังเป็นสื่อพื้นบ้านที่เป็นเครื่องมือสำหรับการรายงานเรื่องราวข่าวสารให้ความรู้ สร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มคน และช่วยรักษาบรรทัดฐานของสังคม (สมัย สุทธิธรรม, 2550: 26)

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคูณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

สื่อพื้นบ้านหนังตะลุงจึงเป็นสื่อที่มีความเป็นมาและมีความเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นภาคใต้มาอย่างยาวนาน เป็นศิลปะการแสดงที่สะท้อนภาพให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดีและยังนับเป็นสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่กล่อมเกลาคูณธรรมทางการเมืองและสังคมให้กับคนในภาคใต้ การละเล่นพื้นบ้านของหนังตะลุงนั้น มีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาคูณธรรมทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นหรือชาวบ้านในภาคใต้ อีกทั้งหนังตะลุงยังเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีองค์ประกอบในการสื่อสารที่มีอยู่ในตัวเองอย่างครบถ้วน หนังตะลุงจึงมีบทบาทของการเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความสำคัญมาโดยตลอด ในการทำหน้าที่เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความคิด ค่านิยมทางวัฒนธรรม ศิลปะและการใช้ภาษาอันเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ และในอีกฐานะหนึ่ง คือ เป็นศิลปะการแสดงที่เน้นให้เกิดความบันเทิง เต็มเปี่ยมไปด้วยสาระความรู้ มีคติสอนใจจรโลงสังคมให้เกิดสุนทรียรสและเกิดจินตนาการอันกว้างไกล วิวัฒนาการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยปัจจุบัน โดยในสภาพสังคมยุคสมัยปัจจุบันที่มีสื่อต่าง ๆ มากมายเข้ามาแทนที่ ทำให้หนังตะลุงเกิดความนิยมถดถอยลงไป แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่มีความสำคัญของหนังตะลุงนั้นถือเป็นสื่อที่ทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงที่เผยแพร่ข่าวสาร การสอดแทรกคติธรรมในการดำเนินชีวิต ความรู้ทางด้านการบ้านการเมืองที่มีความทันสมัยเที่ยงตรงและเป็นธรรม เป็นสิ่งที่ทำให้หนังตะลุงนั้นเป็นที่ดึงดูดความสนใจในการแสดงของผู้รับชมได้ สะท้อนวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันให้เกิดประโยชน์

อิทธิพลทางการเมืองของหนังตะลุงเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับการเมืองการปกครองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ในฐานะหนังตะลุงเป็นศิลปเป็นปัจเจกบุคคลหรือผู้นำในสังคม และความสัมพันธ์ในฐานะหนังตะลุงนั้นเป็นสื่อพื้นบ้านหรือสื่อมวลชนของบุคคลในท้องถิ่น (พิทยา บุชรารัตน์, 2547: 120) ดังนั้นความสัมพันธ์ของระหว่างหนังตะลุงในภาคใต้ในฐานะสื่อพื้นบ้าน กับการเมืองในสังคมภาคใต้ และลักษณะของความสัมพันธ์ที่หนังตะลุงเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่ สามารถสอดแทรกข้อมูลข่าวสารและเหตุการณ์ทางการเมืองให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่ต้องการแสดงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้กับชาวบ้านได้รับรู้ไปพร้อม ๆ กันกับการสร้างความบันเทิง ทำให้ประชาชนสามารถรับรู้และเข้าใจข้อมูลได้ง่าย หนังตะลุงจึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลทางการเมืองซึ่งคนภาคใต้นั้นมีบุคลิกลักษณะความชอบและมีความสนใจที่มีมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การเมืองกับหนังตะลุงจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันกับสังคมท้องถิ่นภาคใต้ทุกยุคสมัย เป็นการแสดงพื้นบ้านที่มีคุณค่าความสำคัญและมีบทบาทในฐานะสื่อที่ชี้ให้เห็นถึงเหตุการณ์ทางการเมือง การให้ความรู้แก่ประชาชนที่ยังขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครอง เป็นการต่อยอดถึงคุณธรรมจริยธรรมทางการเมือง วิถีชีวิตประชาธิปไตย และวิถีชีวิตของคนรากหญ้า สื่อให้เห็นได้อย่างเด่นชัดในการนำเสนอหาสาระทางการเมืองโดยสื่อสารผ่านตัวละครในการแสดง เป็นการกล่อมเกลาวិพากษ์วิจารณ์และนำเสนอข้อมูลทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีความถูกต้อง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของประชาชนอันเกิดจากนักการเมืองที่ไม่มีคุณธรรมจริยธรรมหรือกลุ่มผลประโยชน์ โดยนายหนังเป็นผู้มีบทบาทชี้้นำให้ข้อมูลข่าวสารในทุกสถานการณ์ทางการเมือง ให้ประชาชนสามารถรับรู้ในระบบการเมืองการปกครองที่มีความถูกต้องและสามารถเข้าใจได้ง่าย ผ่านการแสดงของนายหนังตะลุงและมีการพัฒนาการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในยุคสมัยที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยนำสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุงในการสื่อสารประเด็นทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการกล่อมเกลาคูณธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขผ่านการแสดงของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาแหล่งข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related Research) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participative Observation) และนำข้อมูลที่ได้อ่านวิเคราะห์อย่างเป็นระบบด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอด้วยวิธีการบรรยายแบบเล่าเรื่องตามวัตถุประสงค์

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณะธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มุ่งเน้นที่จะได้คำตอบจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
(Key Informants) เป็นรายบุคคลเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มนายหนังตะลุง จำนวน 10 คณะ ได้แก่ หนังเบิร์ตฟ้า
ดาราศิลป์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หนังศรีโต ศ.ศรีพัฒน์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หนังเทพศิลป์
ผ่องแก้ว จังหวัดสุราษฎร์ธานี หนังหญิงละอองน้อย บุญพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช
หนังน้องเดียว ลูกทุ่งวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช หนังอาจารย์วิชัย ตะลุงเมธี
จังหวัดนครศรีธรรมราช หนังบูชน้อย ตะลุงอินเตอร์ จังหวัดพัทลุง หนังรุ่งวิเชียร เสียงทอง
จังหวัดพัทลุง หนังรุ่งทิพย์ เทพเนรมิต จังหวัดพัทลุง และหนังศักดิ์ เสรีศิลป์ จังหวัดสงขลา

1.2.2 กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ จำนวน 3 คน

1.2.3 กลุ่มนักวิชาการผู้มีความรู้ด้านหนังตะลุง จำนวน 2 คน

1.2.4 กลุ่มประชาชนผู้ชมการแสดง จำนวน 5 คน

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ศึกษาในจังหวัดภาค
ใต้ฝั่งตะวันออก ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุง และ
จังหวัดสงขลา

1.4 ขอบเขตเวลา การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาวิจัย
ระหว่างเดือนสิงหาคม 2564 - เดือนกันยายน 2565

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ
สัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้าง เป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางใน
การสัมภาษณ์ ทั้งนี้ประเด็นการสัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนข้อคำถามตามความเหมาะสม
และใช้อุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวม
ข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ส่งไปยังผู้
ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นายหนังตะลุง จำนวน 10 คณะ นักการเมืองท้องถิ่นและ
นักการเมืองระดับชาติ จำนวน 3 คน นักวิชาการผู้มีความรู้ด้านหนังตะลุง จำนวน 2 คน
และประชาชนผู้ชมการแสดง จำนวน 5 คน

2.2 ผู้วิจัยเดินทางไปยังสถานที่ตามวัน เวลา ที่ผู้ประสานงานนัดหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน

2.3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์หรืออภิปรายผล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้รูปแบบการวิเคราะห์จากเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการวิจัยจากเอกสาร นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอด้วยวิธีการบรรยายแบบเล่าเรื่อง (Storytelling) ตามลำดับวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

บทบาทของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุงในการสื่อสารประเด็นทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ผลการวิเคราะห์บทบาทของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุงในการสื่อสารประเด็นทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขพบว่า “หนังตะลุง” เป็นศิลปะการแสดงที่เกิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาของคนใต้ที่มีลักษณะโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับภาคใต้อย่างลึกซึ้งมาเป็นระยะเวลายาวนาน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละยุคสมัย ทั้งในด้านศาสตร์และศิลปะการแสดง หนังตะลุงนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวพันกันทั้งในด้านความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทในการแสดง เป็นที่พึงทางจิตใจของคนในภาคใต้ ศิลปะการแสดงชนิดนี้มีความเป็นเอกลักษณ์ของคนภาคใต้ เป็นสื่อที่สามารถสอดแทรกเนื้อหาสาระและให้ความรู้แก่ผู้ชมการแสดงได้เป็นอย่างดี

หนังตะลุงนั้นมีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญต่อผู้ชมการแสดงเป็นอย่างมากในอดีตที่ยังไม่มีสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย เข้ามาเกี่ยวพันในชีวิตประจำวันของคนในท้องถิ่น หนังตะลุงจึงเปรียบเสมือนกระดานดำของคนในภาคใต้ ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ มหรรสพการแสดงชนิดนี้ถือเป็นสิ่งที่ให้ความบันเทิงผนวกกับสาระเนื้อหาความรู้ เพราะในสมัยอดีตนั้นการรับรู้ของประชาชนทางด้านข่าวสารหรือเรื่องราวต่าง ๆ นั้นยังไม่มีความทันสมัย หนังตะลุงจึงทำหน้าที่เป็นสื่อนำข่าวสารบ้านเมืองในทุก ๆ ด้านมาสื่อสารให้ผู้ชมได้รับความรู้และความเข้าใจผ่านการแสดงโดยนายหนังตะลุงแต่ละคณะนั้นจะมีบทบาทและวิธีการให้ความรู้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่มีความแตกต่าง

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณฺธธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

กันไป โดยพื้นฐานนั้นนายหนังตะลุงจะต้องเป็นคนที่มีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นผู้ที่มีความคิด
มีความสามารถในการนำเสนอสิ่งที่มีความทันสมัยและน่าติดตามโดยมีวิธีการหยิบยก
ข้อมูลข่าวสารการบ้านการเมือง มาวิพากษ์วิจารณ์สื่อผ่านตัวละครในการแสดง ให้เกิด
ความน่าสนใจและน่าติดตามในสิ่งนั้น นายหนังตะลุงจึงจะต้องมีคุณสมบัติและมีบทบาทใน
การใช้วาทศิลป์ในการแสดงเป็นอย่างมาก ดังที่ นักวิชาการทางด้านหนังตะลุง ได้ยกตัวอย่าง
ถึงคุณสมบัติและบทบาทของนายหนังตะลุงที่ดีว่า

“1) ต้องเป็นคนพูดเก่งเพราะจะต้องนำเสนอข้อมูลในการแสดง
หนังตะลุงแต่ละครั้งได้หลายบทบาทของตัวละคร

2) การใช้เสียงตัวละครหากนายหนังตะลุงใช้เสียงได้เหมือนจะมี
เสน่ห์ในการแสดงเป็นอย่างมาก เพราะตัวตลกนั้นมีบทบาทที่มีความ
สำคัญในการแสดงของนายหนังตะลุง ตัวตลกนั้นใช้ภาษาถิ่นซึ่งเป็น
ภาษาใต้ในการสื่อสาร ทำให้ผู้ชมในท้องถิ่นนั้นเข้าใจง่ายผนวกกับการนำ
เอามุขตลกไปสอดแทรกกับการแสดง หรือหากหนังตะลุงคนละนั้นไม่มีตัว
ตลกประจำคณะเมื่อทำการแสดงผู้ชมหนังตะลุงก็คอยเฝ้าติดตามว่าจะ
ออกมาแสดงตอนไหน ถือเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้ผู้ชมคอยติดตามคณะหนัง
ตะลุงที่ทำการแสดงได้อีกอย่างหนึ่ง

3) การขับบท(ว่าบท)นายหนังตะลุงจะต้องขับบทมีทำนองดีเสียง
ดีทำให้น่าฟัง ผู้ชมการแสดงฟังแล้วชอบใจ

4) การรู้จักเชื่อมโยงกับผู้ฟังโดยให้รูปหนังตะลุงที่ทำการแสดง
สนทนาเหย้าแหย่โต้ตอบกับผู้ฟังหนังตะลุง ทำให้ผู้ชมนั้นมีความชอบ
และติดตามคณะหนังตะลุงในการแสดง หรือนำบุคคลสำคัญในทางการ
เมืองมาเลียนเสียงในการพูดสนทนาให้เหมือนกับบุคคลนั้น ก็จะสามารถ
ดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้อีกทางหนึ่ง

5) การใช้ไหวพริบปฏิภาณในการขับกลอนมุดโต(กลอนสด)ใน
การแสดงแต่ละครั้งก็จะแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาการมีความรู้ความ
สามารถของนายหนังตะลุงคนนั้นได้”

(สืบพงศ์ ธรรมชาติ, สัมภาษณ์: 3 มีนาคม 2565)

สอดคล้องกับมุมมองของจรรยา หยุทอง ที่เห็นว่า

“บทบาทสำคัญของหนังตะลุงในยุคสมัยอดีตนั้น ประมาณช่วง 50 ปีที่ผ่านมาจะเป็นหนังตะลุงที่มีการสอนเรื่อง การเมืองการปกครอง เป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้าน เพราะนายหนังตะลุงเป็นคนที่มีความรู้ และประสบการณ์โดยจะมีความชัดเจนในเรื่องธรรมะ โดยสมัยก่อนการแสดงจะใช้การเดินเท้าเป็นหลัก คนที่มีความรู้ในท้องถิ่นอื่นที่คนได้เรียกว่า “โหม่นักเลง” คือ หนังตะลุงและโนรา จนในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น คนได้เคยมีการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในอดีตเมื่อผู้ชายจะไป แต่งเมีย (การลู่ขอภรรยา) เขาก็จะถามว่า “ลักวัวเพื่อนเป็นหม้าย” (ขโมยโคของเพื่อนเป็นใหม่) “เล่นหนังตะลุงเป็นใหม่” ที่ถามอย่างนั้นมิได้ สนับสนุนให้เป็นโจรผู้ร้าย หรือกระทำความผิด แต่คนที่เล่นหนังตะลุง เป็น ลักวัวเพื่อนเป็น นั้นเป็นคนที่มีจักผู้คนอย่างกว้างขวาง มีเครือข่าย มีหน้ามีตา มีเพื่อนฝูงมากหน้าหลายตา หนังตะลุงจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนได้เป็นอย่างมาก เพราะคนได้นั้นจะสอนลูกสอนหลาน หรือสอนธรรมะคติเตือนใจต่าง ๆ ตามที่หนังตะลุงแสดง เช่น บทพูดเจรจา บทกลอนต่าง ๆ ตลอดจนเนื้อหาในเรื่องที่ทำการแสดง ”

(จรรยา หยุทอง, สัมภาษณ์: 4 มีนาคม 2565)

ในทำนองเดียวกัน วิเชียร เกื้อมา กล่าวถึงบทบาทของหนังตะลุงไว้ว่า

“หนังตะลุงนั้นถือเป็นศิลปะการแสดงที่อยู่ในสายเลือดของคนได้ ไม่สามารถแยกออกกันได้ โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ หนังตะลุง มีบทบาทเป็นอย่างมาก ในการให้ความรู้ความบันเทิงกับผู้ชมการแสดง มาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะในอดีตนั้นยังไม่มีเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ ที่มีความทันสมัย มีแต่เพียงศิลปะพื้นบ้านหนังตะลุงและมโนราห์เท่านั้นที่คอยให้ความบันเทิงของผู้ชมในท้องถิ่น ศิลปะการแสดงแขนงนี้จึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตชาวบ้านเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าเมื่อมีงานหรือกิจกรรมอะไรก็แล้วแต่หนังตะลุงจะมีบทบาทในการเข้าไปทำหน้าที่ให้

**อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคูณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้**

ความรู้ นำข่าวสารในด้านต่าง ๆ และสร้างความบันเทิงอยู่เสมอ บทบาทของนายหนังตะลุงในการทำหน้าที่เป็นศิลปินพื้นบ้านสามารถแยกได้เป็น 3 บทบาท คือ บทบาทในการให้ความบันเทิง บทบาทในการเป็นแหล่งข่าวสารให้ความรู้ และบทบาทในการเป็นแหล่งเรียนรู้ในขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี ยกคำคม คำบาลี คำสอนทางพระพุทธศาสนา นำมาสอนให้ผู้ชมได้นำไปคิดประยุกต์ใช้”

(วิเชียร เกื้อมา, สัมภาษณ์: 19 เมษายน 2565)

หนังตะลุง ถือเป็นครูยามรัตติกาล ที่สามารถสอดแทรกเนื้อหาสาระและให้ความรู้แก่ผู้ชมการแสดงได้เป็นอย่างดี วิธีการให้ความรู้ในการสื่อสารทางการเมืองนั้น นายหนังแต่ละคณะจะมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ในทางการเมืองที่มีความแตกต่างกัน โดยวิธีการนำเสนอที่ขึ้นอยู่กับความเฉลียวฉลาดของนายหนังตะลุง ถ้านายหนังตะลุงมีความรู้ดีมีระบบในความคิดดี จึงสามารถนำเอาหลักแห่งความดีมาสื่อสารให้ผู้ชมเกิดความสนใจได้ โดยประเด็นที่นำมาเสนอนั้น ห้ามนำเสนอในรูปแบบยัดเยียดความรู้ ต้องทยอยให้ความรู้อยู่เสมอไม่มากและไม่น้อยเกินไปแต่ครบถ้วน สอดแทรกมุกตลกเข้าไปแฝงอยู่ในการแสดงทำให้คนไม่เบื่อ ในการนำเสนอของหนังตะลุงทุกคณะ เกี่ยวกับความรู้ในทางการเมืองการปกครองนั้น นายหนังตะลุงสามารถนำเสนอผ่านได้หลายช่องทาง เช่น นำเสนอด้วยวิธีการแสดงสดในพื้นที่ต่าง ๆ การเป็นวิทยากรในการบรรยาย หรือนำเสนอผ่านสื่อ ออนไลน์ ประเภทต่าง ๆ เช่น การถ่ายทอดสดโดยผ่านสื่อเทคโนโลยี เฟซบุ๊ก (Facebook) และ ยูทูบ (Youtube) เป็นต้น โดยเป็นการอาศัยศิลปะในการนำเสนอผ่านตัวละครหนังตะลุงที่ทำการแสดงได้ทุกตัว ทุกบทบาท เพราะฉะนั้นขั้นเชิงในการแสดงย่อมขึ้นอยู่กับตัวนายหนังตะลุงในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ เป็นหลัก โดย ปิยะศักดิ์ นวลจริง ได้กล่าวถึงเทคนิควิธีการให้ความรู้ทางการเมือง ไว้ว่า

“เทคนิควิธีการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองนายหนังตะลุงจะต้องพยายามสรรหาของแปลกใหม่ ข้อมูลข่าวสารที่มีความทันสมัยนำมาแสดงอยู่ตลอดเวลา ในการถ่ายทอดและให้ความรู้ในทางการเมืองนั้น นายหนังตะลุงมีบทบาทต่อผู้ชมหนังตะลุงเป็นอย่างมาก หมายความว่า นายหนังตะลุงพูดอะไรแล้วผู้ชมหนังตะลุงเชื่อทั้งหมด เพราะพูดได้น่าฟัง

มีเหตุมีผลในการพูด โดยการแสดง แต่ครั้งนั้นนายหนังตะลุงจะชักจูงผู้ชมไปในทางที่ถูกหรือที่ผิดก็ได้ แต่สิ่งที่มีความสำคัญ คือ คุณธรรมจริยธรรมของนายหนังตะลุงที่จะต้องมียุอยู่ในตัวเอง”

(ปิยะศักดิ์ นวลจริง, สัมภาษณ์: 22 กุมภาพันธ์ 2565)

สอดคล้องกับมุมมองของ ธนวัฒน์ จันทร์ย่อง กล่าวไว้ว่า

“วิธีการที่นายหนังตะลุงจะกระทำให้ผู้ชมการแสดงเป็นคนสร้างสรรค์ในทางการเมือง ได้ทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ให้กับบุคคลที่อยู่ในสังคม ในการเชิญชวนให้คนทำในสิ่งที่ถูกต้อง นายหนังตะลุงจะต้องมีชั้นเชิงในการพูด ผู้ชมการแสดงจึงจะเชื่อและฟังในสิ่งที่นายหนังตะลุงพูดสิ่งที่นายหนังตะลุงพึงกระทำในการให้ความรู้ คือต้องสร้าง “ความศรัทธา” ให้ผู้ชมหนังตะลุง หากผู้ชมหนังตะลุงไม่ศรัทธาในคณะหนึ่งนั้นสิ่งที่นายหนังตะลุงให้ความรู้ไปก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย นายหนังตะลุงจึงจะต้องเป็นคนดี ประพฤติดีดี มีศิลปะในการใช้ภาษาในการจูงใจ ก็ไม่ยากที่จะทำให้คนเป็นคนดีของสังคมได้ หนังตะลุงจึงถือเป็นสถาบันการศึกษาที่สอน ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมคุณงามความดี ความคิด ให้ความบันเทิง ให้ความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคมชุมชนได้”

(ธนวัฒน์ จันทร์ย่อง, สัมภาษณ์: 26 กุมภาพันธ์ 2565)

ในฐานะที่หนังตะลุงนั้นเป็นสื่อที่มีบทบาทด้านความบันเทิงอย่างเด่นชัดและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางมีความผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมภาคใต้อย่างมาก แต่โดยบริบทส่วนใหญ่แล้วนั้นจะผูกพันกับสังคมชนบทเท่านั้น หนังตะลุงเริ่มหมดความนิยมของสังคมชาวเมืองที่มีความเจริญทางด้านวัตถุเข้ามาทดแทนอย่างเห็นได้ชัด เพราะยุคสมัยในปัจจุบันนี้มีสื่อเทคโนโลยีที่เข้ามาสร้างความบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ละคร และสื่อชนิดอื่น ๆ ที่มีความน่าสนใจและความทันสมัย อีกทั้งในสังคมยุคปัจจุบัน มีสื่อหลายประเภทออกมาเป็นตัวเลือกให้บริโภคมากมายและมีการแข่งขันกันอย่างสูง บทบาทของหนังตะลุงก็จะต้องมีการปรับให้เข้ากับยุคสมัยให้ได้อย่างลงตัว การดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมปัจจุบันนั้น เห็นได้ว่า คนในสังคมทุกวัยตั้งแต่ วัยเด็กจนกระทั่งผู้ใหญ่

**อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณะกรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้**

หันมาแสพสื่อทางเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก หนังตะลุงจึงจำต้องมีบทบาทและวิธีการให้ความรู้ในทางการเมือง นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการแสดงหนังตะลุงเพื่อให้คนในสังคมนั้นหันมาสนใจศิลปพื้นบ้านแขนงนี้เพิ่มมากขึ้นและให้เกิดประสิทธิภาพในการนำเสนอ ดังนี้

1. นายหนังตะลุงจะต้องเป็นผู้ทรงความคิดทางการเมือง กล่าวคือเป็นผู้ศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการนำเสนอข่าวสารทางด้านการเมือง มีการพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ศึกษาข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีความทันสมัยทั้งในและต่างประเทศ สามารถนำความรู้ที่ค้นคว้าศึกษามาปรับใช้พัฒนาการแสดง สื่อสารในทางการเมืองให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างถูกต้องและสามารถนำไปคิดและปฏิบัติได้

2. นายหนังตะลุงจะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจและเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยี ดิจิทัล สื่อออนไลน์ นำสิ่งที่มีความทันสมัยทางการเมืองมาสอดแทรกและนำเสนอผ่านตัวละครที่มีความโดดเด่นทางการเมือง สู้ผู้ชมการแสดง

3. นายหนังตะลุงจะต้องใช้สื่อออนไลน์ ที่มีความทันสมัยในยุคปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ตนเองและมาผนวกเข้ากับการแสดง สื่อสารผ่านช่องทางของเทคโนโลยีที่มีความหลากหลายในยุคปัจจุบัน

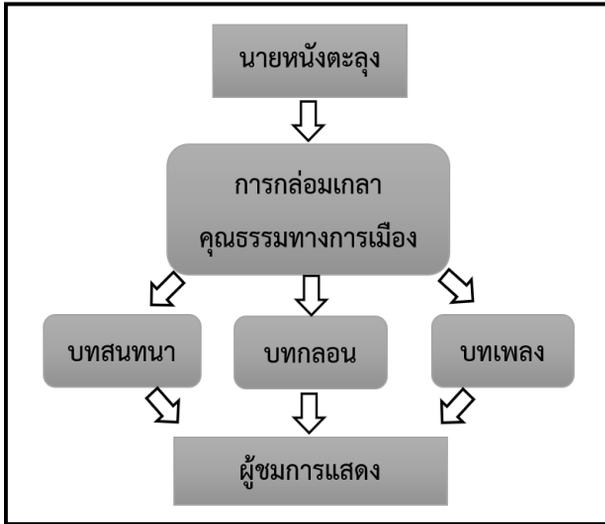
ศิลปะการแสดงหนังตะลุงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมภาคใต้ และเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับการพัฒนาของภาคใต้มาช้านาน แฝงไว้ซึ่งวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นศิลปะการแสดงที่สร้างความ สนุกสนาน รื่นเริง มีความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ การนับถือครู อย่างเคร่งครัด สื่อพื้นบ้านชนิดนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในชุมชนวิถีชีวิตของคนในภาคใต้มาอย่างยาวนาน มีบทบาทในการให้ความรู้ความบันเทิง ข่าวสารทางด้านการเมืองที่นายหนังตะลุงเป็นผู้นำเสนอข้อมูลไปสู่ผู้ชมการแสดงอย่างมากมาย ส่งผลให้เกิดอรรถรสและสาระความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยผนวกกับยุคสมัยที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า หนังตะลุงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องการพัฒนาเป็นอย่างมาก ทั้งตัวนายหนังตะลุงเองและบริบทองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงในการนำข่าวสารทางการเมืองและสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้ชมทุกวัยได้เข้าถึงศิลปะการแสดงอันมีค่าของชาวใต้และอนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไป

วิเคราะห์กระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขผ่านการแสดงของศิลปินพื้นบ้านหนังตะลุง

หนังตะลุง นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประการหนึ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของคนได้สะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยมของคนได้จัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน และนับเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการให้ความบันเทิง ให้สาระ ให้การศึกษา ให้การอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรม การแสดงความคิดเห็นและการประสานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อีกทั้งยังเป็นกระบอกเสียงในการขยายสิ่งที่ต้องการสื่อสารสู่วงกว้าง สะท้อนให้เห็นภาพของความเป็นจริงในสังคม มีใช้เพื่อสร้างความบันเทิงเท่านั้น แต่สามารถนำมาเป็นเครื่องมือเป็นกระบวนการเผยแพร่ความคิดของผู้คนในสังคมได้ โดยที่นายหนังตะลุงแต่ละคนก่อนที่จะมีการนำเสนอข้อมูลสู่ผู้ชมการแสดง ก็จะต้องมีการเตรียมตัวทำในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในทางการเมืองโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การฟังข่าว การอ่านหนังสือ การดูข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เพื่อให้ข้อมูลที่นำเสนอมีความถูกต้องชัดเจนและประชาชนผู้รับชมการแสดงเข้าใจได้ง่ายขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของนายหนังตะลุง พบว่า นายหนังตะลุงมีกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัด ไปยังผู้ชมการแสดงโดย ผ่านบทสนทนา บทกลอน และบทเพลง ดังภาพที่ 1 โดยบริบทของการแสดงหนังตะลุงนั้น นายหนังตะลุงผู้ทำการแสดงจะหยิบยกเอาเรื่องราวต่าง ๆ มานำเสนอโดยใช้บทสนทนา บทกลอน และบทเพลง เป็นสื่อในการดำเนินเรื่อง ตั้งแต่เรื่องราวทั่วไปในชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ นิทานวรรณกรรม ไปจนถึงเหตุการณ์บ้านการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น สอดแทรกเข้ากับข้อคิดคติสอนใจให้ผู้ชมเกิดสำนึกร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมและความผิดชอบชั่วดีผ่านกรณีตัวอย่าง การวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นไปในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือการผูกโยงการกล่อมเกลาคุณธรรมเข้ากับเรื่องราวที่ใกล้ตัวผู้ชมการแสดง

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

ภาพที่ 1: กระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของหนังตะลุงภาคใต้
ที่มา: ญัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (2565)

ภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่านายหนังตะลุงมีกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองไปยังผู้ชมการแสดงหนังตะลุงผ่านบทสนทนา บทกลอน และบทเพลง เป็นสิ่งที่นายหนังตะลุงนำมาปรับใช้ในการดำเนินเรื่องราวในการแสดง ให้มีความทันสมัยน่าสนใจและน่าติดตาม โดยกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของหนังตะลุงภาคใต้มีลักษณะที่สำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้

1. การกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองผ่านบทสนทนา

เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่นายหนังตะลุงนั้นจะใช้วิธีการนำเสนอโดยการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระทางการเมืองที่มีความถูกต้องโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการนำเสนอ อีกทั้งบทบาทของตัวละครในการแสดงแต่ละตัวโดยส่วนใหญ่นายหนังตะลุงมักจะใช้รูปหนังตะลุงที่เป็นตัวตลกในการสนทนาสื่อสารข้อมูลในทางการเมืองผ่านไปยังผู้ชมการแสดง เพราะรูปหนังตะลุงตัวตลกนั้นเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของชาวบ้านที่ใช้ภาษาถิ่น ในการสื่อสารนำข่าวสารกล่อมเกลาและให้ความรู้ในทางการเมือง ที่มีความสนุกสนานและมีเนื้อหาสาระที่น่าจดจำ เข้าใจได้ง่าย และสามารถ

สอดแทรกมุกตลกที่สื่อถึงนโยบายทางการเมือง บ่งบอกถึงทักษะของนายหนังตะลุงในการนำเสนอเนื้อหาสาระต่าง ๆ ทำให้ประชาชนชวนติดตามและเป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้ชมหนังตะลุงให้มีความน่าสนใจมากขึ้น

หนังรุ่งทิพย์ เทพเนรมิตร กล่าวว่า “การเมืองถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและละเอียดอ่อนต่อผู้ที่ได้รับข้อมูลเป็นอย่างมาก เพราะฉะนั้นข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำเสนอต้องมีการจัดเตรียมล่วงหน้าและมีความถูกต้องในสิ่งที่นำมาเสนอ โดยทุกครั้งที่รับงานแสดงจะต้องมีการเตรียมตัวก่อนแสดงทุกครั้งทั้งข้อมูลข่าวสารทางการเมือง บทกลอนที่ประพันธ์ขึ้นมา รวมทั้งบทเพลง ที่จะนำเสนอ จะต้องนำเสนอให้มีความเด่นชัดและผู้รับชมการแสดงเข้าใจได้ง่าย” ยกตัวอย่างบทสนทนาว่า

บทสนทนาระหว่างกษัตริย์และทหารพูน

“เจ้าเมือง: นายพูนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างไรบ้าง

ทหารพูน: เกลักระหม่อมเป็นคนความรู้น้อยต่อวิชาภูมิปัญญาที่บ้าน ๆ ไม่สามารถทราบทูลเสนอแนะ แต่ถ้าสมมุติว่านายกอีมาถามสักคำ เราก็คจะได้แนะนำแก้ปัญหาให้

เจ้าเมือง: นายพูนนี่เป็นคนรอบรู้

ทหารพูน: ก้าพอรู่มั้งแหละหม่อมพ่อ สถานการณ์ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น โดยเฉพาะจะต้องเกี่ยวเนื่องกับงบประมาณ หรืองบลั้อย่างแน่นอน

เจ้าเมือง: งบลันั้นเป็นอย่างไรรี้นายพูน

ทหารพูน: คือง่ายนิดเดียวครับ ทั้งตำรวจทั้งทหารทุกฝ่าย หม่อมพ่อก็น่าจะรู้ว่ากินเบี้ยเลี้ยงเงินเดือนสองเท่าเพ ถ้าสมมุติว่าเหตุการณ์สงบวันหนึ่งวันใด ตำรวจทหารนั้นต้องย้ายกลับมายังภูมิลำเนาเดิมทั้งหมด แล้วถึงมากินเบี้ยเลี้ยง จากเบี้ยเลี้ยงสองเท่ามากินเท่าเดียว เบี้ยเลี้ยงกั๊กไม่มีใครบ้างหม่อมพ่อที่จะขึ้นหลังข้างแล้วกลับไปอย่างบนหลังหมาคงจะไม่มื่ออย่างแน่นอน แล้วที่มันวางระเบิดในเส้นทางต่าง ๆ เทียวชุดถนน ผมถามถ้าไม่มีใครไม่เห็นเลยหรือ ผมว่าน่าจะโหม่เราทำเองทั้งเพ แล้วโยนความผิดให้ใครได้ อีกอย่างที่ว่าโจรได้ปล้นอาวุธ ผมว่าโหม่เราเองนี่แหละสร้างสถานการณ์ แล้วเอาอาวุธพวกนั้นไปขายเอาตางค์เอง

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

เจ้าเมือง: นายพูนคิดเข่นนั้น

ทหารพูน: พระเจ้าค่ะ อาจจะเป็นไปได้ เพราะพวกนี้มันพัวพันเกี่ยวกับงบประมาณเกี่ยวกับเงินทั้งเพ

เจ้าเมือง: เออ มันน่าคิดอยู่เหมือนกัน”

(ทิพย์ พลัดทองศรี, สัมภาษณ์: 19 มีนาคม 2565)

จากบทสนทนาข้างต้น เป็นการสนทนาระหว่างกษัตริย์กับทหารพูนถึงสถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งในความคิดของทหารพูน มองว่าปัญหาภาคใต้ที่จริงแล้วไม่ได้เกิดจากกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้อย่างที่สังคมส่วนใหญ่มอง แต่ทหารพูนตั้งข้อสงสัยว่าเป็นฝีมือของคนในหน่วยงานความมั่นคงของรัฐเป็นผู้สร้างสถานการณ์เพื่อผลประโยชน์ทางด้านงบประมาณ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชาวบ้านที่ไม่ได้มีความเชื่อเหมือนที่รัฐเชื่อ และพยายามจะทำให้ประชาชนเชื่อว่าเป็นปัญหาของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ที่ต้องการจะแบ่งแยกดินแดน หากแต่มีเชื้อไฟอย่างอื่นแอบแฝงอยู่ ในแง่นี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมของฝ่ายรัฐที่เอาผลประโยชน์มาเป็นตัวตั้งมากกว่าความสงบสุข หรือแม้กระทั่งชีวิตของประชาชนที่ไร้ค่าเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ได้จากความขัดแย้งในมุมมองของทหารพูน ซึ่งท้ายที่สุดเป็นการกล่อมเกลาคุณธรรมให้ผู้ชมตระหนักถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน หรือการที่ผู้มีอำนาจใช้อำนาจโดยไม่คำนึงถึงประชาชนที่เป็นเจ้าของประเทศ

เมื่อผู้ชมการแสดงได้ทราบถึงข้อมูลที่นายหนังตะลุงนำเสนอ ที่สื่อให้เห็นถึงการมีจิตสำนึกมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยที่เห็นว่าตนเองนั้นเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองประเทศ เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าวแล้วนำมาผุดคิดได้ หรือนำมาเป็นคติสอนใจที่นายหนังตะลุงใช้วาทกรรมในทางการเมืองนำมาแสดงจนผู้ชมการแสดงนำไปเล่าสู่กันฟังเปรียบเทียบวิเคราะห์เป็นความรู้

2. การกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองผ่านบทกลอน

บทกลอนถือเป็นศิลปะการประพันธ์ที่นายหนังตะลุงใช้ความรู้ความสามารถในการปรุงแต่งขึ้นมา นำไปทำการแสดงในแต่ละครั้ง บทกลอนทางการเมืองนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญที่นายหนังตะลุงแต่งขึ้นมาใช้ในการให้ความรู้ความเข้าใจที่แฝงด้วยหลักคุณธรรมจริยธรรมในทางการเมืองมีความโดดเด่นและน่าสนใจ โดยหนังตะลุงส่วนใหญ่จะนำบทกลอนที่แต่งขึ้นมาในทางการเมืองนำมาเสนอให้ผู้ชมการแสดงได้รับรู้ผ่านเนื้อหาสาระในการแสดง

หนึ่งอาจารย์วิชัย ตะลุงเมธี กล่าวว่า “การแสดงหนังตะลุงในแต่ละครั้งนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่ทำยากกับนายหนังตะลุงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะข้อมูลทางการเมืองนายหนังตะลุงมีวิธีคิดอย่างไรในการสะกดใจผู้ชมให้เข้ามาสนใจในการนำเสนอข้อมูล สิ่งที่จะต้องกระทำเป็นอย่างแรกเมื่อต้องไปทำการแสดง ต้องสืบเสาะข้อมูลของสถานที่ที่จะไปทำการแสดงก่อนว่าไปแสดงในงานอะไร เราควรที่จะข้อมูลอะไรไปนำเสนอ โดยใช้วิธีการฟังข่าวการเมืองจากวิทยุในขณะที่ขับรถไปทำการแสดงทุกครั้ง แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ที่หน้าสนใจอีกทั้งบทกลอนก็จะแต่งเตรียมไว้เป็นข้อคิดในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ชมฟังแล้วนำไปคิดวิเคราะห์เป็นความรู้ได้” ยกตัวอย่างบทกลอนที่ใช้ในการนำเสนอ

“ประวัติศาสตร์ชาติไทยสมัยอยุธยา
เป็นคนดีมีสัจจะมานะจริง
คอยค้ำท่ายพายเรือพระที่นั่ง
รักษาองค์วงศ์นารายณ์อยู่ที่ท่ายเรือ
วันดวงดับอัปโชคโศกโศกร้าย
กระแสน้ำเชี่ยวเกลียวธาราพาเรืองาม
ลูกผู้ชายชื่อนายสิงห์ผู้จริงจัง
ทูลพระเจ้าเสือเพื่อให้พ้นบั้นเคียรรา
สมัยนี้จะมีใครใจเหมือนสิงห์
โดยเฉพาะนักการเมืองเรื่องของไทย
ทำคามผิดก็ไม่กล้าจะรับผิดชอบ
ไม่เคยเห็นคราบน้ำตาประชาชน
พูดกลอกกลิ้งเหมือนน้ำใสบนใบบอน
เล่นการเมืองก็หมกเม็ดตลอดมา
ทั้ง สส. สว. วุฒิสมาชิก
นำสงสารประชาชนเหล่าคนไทย

เขียนไว้ว่ามียอดชายชื่อนายสิงห์
เพราะนายสิงห์เป็นผีพายหน้าที่ถือท่ายเรือ
สมัยครั้งแผ่นดินท้าวพระเจ้าเสือ
พระเจ้าเสียวางพระทัยเพราะนายสิงห์จิตใจงาม
สิงห์ค้ำท่ายเรือลงลงในคลองโคกมะขาม
ชนกิงขามโขนหักลงในคงคา
ไม่หวั่นไหวไปกราบองค์แทบบาทบงสุ์สา
เสือต้องฆ่าเพื่อนสิงห์เสือกก็ยิงอาลัย
ชื่อสัตย์จริงสิงห์ยอมตายจะหาได้ที่ไหน
ไม่มีใครชื่อสัตย์จริงเหมือนนายสิงห์สักคน
จะเป็อนบิตชื่อเวลาเที่ยวคิดหาเหตุผล
ใช้เล่ห์กลโกงกินไทยแทบบ้านพารา
เที่ยวหลอกหลอนเหล่ายายมีทั้งตาสีตาสา
เที่ยวโฆษณาสร้างภาพพจน์นำสลตใจ
สิ้นระริกหลงอำนาจนำหวาดไหว
เพราะไม่มีใครชื่อสัตย์จริงเหมือนนายสิงห์ชื่อท่ายเรือ”
(วิชัย เกื้อมา, สัมภาษณ์: 19 มีนาคม 2565)

**อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้**

จากบทกลอนข้างต้น เป็นการอธิบายเรื่องราวและประเด็นที่ต้องการจะสื่อ โดยเฉพาะประเด็นด้านการเมือง โดยชี้ให้เห็นถึงการเปรียบเทียบเรื่องความซื่อสัตย์ของ พันท้ายนรสิงห์ กับนักการเมืองในปัจจุบัน พันท้ายนรสิงห์เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อกฎหมาย และกฎระเบียบของบ้านเมือง แม้จะเป็นคนโปรดของพระเจ้าเสือและได้รับการพระราชทานอภัยโทษ แต่พันท้ายนรสิงห์ก็ยังคงยืนยันทิ้งให้ตนได้รับโทษประหาร เพื่อรักษาความถูกต้อง รักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และรักษาพระเกียรติของพระเจ้าเสือไม่ให้ใครติฉินได้ว่าเป็นคนโปรดของพระมหากษัตริย์แล้วได้รับการยกเว้นโทษอาญา ซึ่งเมื่อนายหนังตะลุงนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ที่ยึดโยงกับผลประโยชน์และอำนาจของตนและพวกพ้อง มากกว่าที่จะรักษาผลประโยชน์และความถูกต้องให้กับชาติและประชาชน นี่จึงเป็นการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของนายหนังตะลุงให้เห็นความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชน

สอดคล้องกับมุมมองของหนังหญิงละอองน้อย บุญพรหม ได้กล่าวไว้ว่า “ก่อนที่จะไปทำการแสดงหนังตะลุงทุกครั้ง จะต้องทำการบ้านเตรียมข้อมูลที่จะนำเสนอในด้านต่าง ๆ โดยข้อมูลที่จะนำเสนอนั้นต้องมีความทันสมัยกับเหตุการณ์บ้านเมืองและเรื่องราวที่มีความโดดเด่นในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะข้อมูลในทางการเมืองนั้นถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลในการนำเสนอเป็นอย่างมากเพราะหากนายหนังตะลุงนำเสนอที่บิดเบือนความเป็นจริงผู้ชมการแสดงก็จะจดจำในสิ่งที่ผิด เกิดปัญหาขึ้นตามมาทีหลังได้ นายหนังตะลุงจึงต้องเป็นกลางทางการเมืองและมีคุณธรรมจริยธรรมในการนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั้งบทสนทนา การบรรยาย หรือบทกลอนก็แล้วแต่ นำเสนอแล้วจะต้องได้ข้อคิดสะกิดใจอยู่เสมอ อย่างนำเสนอไปแล้วมิได้อะไรกลับมาเลย” ยกตัวอย่างบทกลอนที่ใช้ในการนำเสนอ

“ยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์	คนในชาติอยู่เย็นเป็นเหตุผล
ทรงเบิกหูเบิกตาประชาชน	ให้ทุกคนร่วมงานการปกครอง
เลิกระบอบราชาธิปไตย	เห็นว่าไทยก้าวหน้าด้านสมอง
ยื่นประชาธิปไตยให้ไทยครอง	ทั่วแหลมทองถ่ายเทพวกเราได้เสรี

ปี 2475 คณะราษฎร	ได้ประกาศกำหนดกฎวิถี
ร่างกฎหมายรัฐธรรมนูญพูนทวี	จัดให้มีการเลือกตั้งครั้งสำคัญ
ทั้งนายทุนศักดินาพวกทหาร	อันธพาลขุนนางมันขวางหัวน
สั่งขุนทัพขุนทาสเข้าฟาดฟัน	เข้าปลัดต้นกับขุนศึกไอ้พวกคึกคะนอง
มันล่อลวงเล่นเล่ห์เพทุบาย	แยกขวช้ายปลุกปั้นอาศัยมันสมอง
จะเข้ากุมการนำชักล้าพอง	มันนำถองนำฉัดมันนำอัดเสียให้ตาย
ประชาธิปไตยสมัยนั้นยังวัยเยาว์	มันฆ่าเราเรียงคิวจนปลิวหาย
ถึงยุคนี้ใช้จะพูดบ้านน้ำลาย	ถ้าจับได้จะพามาเรียงคิว
จับนายทุนเจ้าพ่อคอร์รัปชั่น	มาทำหมันเชือดเถื่อพวกเสื่อหัว
เหล่านักสืบนักสู้ชูธงทิว	จัดตั้งรัฐขบวนมวลประชา
ยุคประชาธิปไตยตอนเราไปใช้สิทธิ	ถ้าล้มมิตรไปเลือกมารชวบ้านมีปัญหา
เพราะพวกนายทุนขุนนางกลางสภา	ศักดินาขวจัดเขาเรียกว่าสัตว์การเมือง”

(ละออง บุญพรหม, สัมภาษณ์: 20 มีนาคม 2565)

จากบทกลอนข้างต้น เป็นการอธิบายเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงอำนาจ การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย มีการเปรียบเทียบถึง ข้อดีและข้อเสีย ทำให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ การออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ ต่อผู้มีอำนาจส่งผลให้ผู้มีอำนาจ เข้ามากอบโกยผลประโยชน์และใช้อำนาจที่ไม่ชอบด้วย กฎหมาย สร้างความขัดแย้งภายในประเทศนายหนังตระกูลจึงนำมาผู้กร้อยเป็นบทกลอนในการกล่อมเกลาคณะคุณธรรมทางการเมือง เพื่อชี้ให้เห็นถึงเรื่องราวการทุจริตคอร์รัปชั่น เปรียบเทียบให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเลือกคนดี มาปกครองบ้านเมืองเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับประเทศชาติและประชาชน

3. การกล่อมเกลาคณะคุณธรรมทางการเมืองผ่านบทเพลง

หนังตระกูลจะมีความนิยมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน ในอดีตนั้นการแสดงหนังตะลุงผู้ชมการแสดงจะนิยมฟังบทฟังกลอน และเนื้อหา สาระนิยายที่นายหนังตะลุงใช้ทำการแสดง ส่วนในยุคสมัยปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้ชมการแสดง หนังตะลุงมักจะมีคามชอบในเสียงเพลง นายหนังตระกูลจึงมีการพัฒนาในการใช้เสียงเพลง

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

เป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ ข้อคิดในด้านต่าง ๆ ในการแสดงแต่ละคำคืน เป็นสิ่งที่มี
ความแปลกใหม่ทำให้เกิดความสนใจของผู้ชมการแสดง
หนังคักดี เสรีศิลป์ กล่าวว่า

“ยุคสมัยปัจจุบัน สื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการนำเสนอ
เนื้อหาสาระในการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของหนังตะลุงก็จะต้องปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงบทบาทในการแสดงให้เข้ากับยุคสมัย เตรียมเนื้อหาที่มีความทันสมัยและเป็น
ที่น่าติดตามของสังคม ทั้งบทกลอน บทสนทนา รวมทั้งบทเพลงต่าง ๆ ที่นำเสนอในแต่ละ
คำคืน จะได้เข้ากับผู้ชมการแสดงในทุกวัย” ยกตัวอย่างบทเพลงที่ใช้นำเสนอ

เพลง นะจ๊ะ

(ตัวตลกหนังตะลุง ชื่อหนูเนือย สนทนากับตัวหนังตะลุง พลเอกประยุทธ์
จันทร์โอชา)

“หนูเนือย: นายกรัฐมนตรีพูดมาได้ใจคำว่านะจ๊ะ คนจนจะตายอยู่แล้วนะคำว่า
นะจ๊ะพูดทำไม

เรื่องของโควิดเรื่องเศรษฐกิจไม่คิดแก้ไข ดีหนึ่งยังสั่งล็อกดาวน์เมืองไทย นี่มัน
อะไรนะจ๊ะ

โควิดรอบแรกเขาเรียกว่าไทยชนะ รอบที่สองนะจ๊ะเรียกหมอชนะจำกันได้ไหม
พอรอบที่สามเริ่มหายนะแล้วไง ถ้ารอบนี้ยังแก้ไม่ได้มละไปดีกว่า

ประยุทธ์: ถ้าผมไม่ทำแล้วใครจะทำบ๊อดั๊อ ผมไม่อยากจะโมโหเป็นข่าวใหญ่โตนะจ๊ะ

หนูเนือย: เอาเรือดำน้ำเอาไปจํานําแจกเงินเยียวยาซื้อวัคซีนแอสตราเซนเนก้า ไฟ
เซอร์เอามาตั้งมากมาย

120 วันที่ท่านประกาศจะเปิดประเทศฟังดูแล้วน่าสมเพชจะเปิดประเทศได้อย่างไร
โงะนะจ๊ะ

โควิดลูกกลมผมอยากจะถามว่าใครจะมากักตัวอยู่บ้านนอนกินมาม่ารอเงิน
เยียวยาชาติหน้าตอนบ่าย”

(ปิยะศักดิ์ นวลจริง (หนังคักดี เสรีศิลป์), สัมภาษณ์: 22 กุมภาพันธ์ 2565)

จากบทเพลงข้างต้น เป็นประเด็นที่นายหนังตะลุงต้องการสื่อถึงคำพูดของนักการเมืองที่ขาดถึงกาลเทศะ ในยามที่เกิดวิกฤตการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ การใช้นโยบายและงบประมาณที่ผิดพลาด และไม่มีความจำเป็นในช่วงที่ประชาชนมีความเดือดร้อน เป็นสิ่งที่นายหนังตะลุงนำมาสื่อผ่านผู้ชมการแสดงด้วยบทเพลง ที่มีความทันสมัยและน่าสนใจเป็นการกล่อมเกลาคงคุณธรรมทางการเมืองและชี้ให้ประชาชนเห็นในสิ่งที่ไม่ถูกต้องในการบริหารของผู้นำประเทศและแก้ปัญหาให้กับประชาชนที่ไม่มีความถูกต้อง สร้างความยากลำบากให้กับประชาชนในการดำรงชีวิต

สิ่งที่สื่อให้เห็นหลังจากที่นายหนังตะลุงทำการแสดงเสร็จสิ้น คือ การรับรู้การตอบสนองความต้องการของผู้ชมการแสดง ในทางการเมืองนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะเนื้อหาสาระความรู้ที่นายหนังตะลุงสื่อสารออกไปผู้ชมการแสดงจะนำมาคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบนำไปเป็นองค์ความรู้หรือข้อมูลต่าง ๆ ได้

หนังหญิงละออองน้อย บุญพรหม ได้กล่าวว่า

“การแสดงหนังตะลุงทางการเมืองในแต่ละครั้งจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่ประชาชนต้องการในการแสดง คือ นายหนังตะลุงอยู่ฝ่ายเดียวกับผู้ชมการแสดงหรือไม่ หากนายหนังตะลุงพูดในทางการเมืองเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกใจ และอยู่ข้างเดียวกับประชาชน ก็จะมีการตอบสนอง มาเป็นเสียงปรบมือ เสียงหัวเราะขำขัน หรือการออกอาการดีใจต่าง ๆ เพราะฉะนั้นนายหนังตะลุงต้องคิดอ่านให้เขาว่าจะเลือกอยู่ฝ่ายไหน บนพื้นฐานของความถูกต้องในการวิจารณ์ทางการเมือง”

(ละอออง บุญพรหม, สัมภาษณ์: 20 มีนาคม 2565)

ในทำนองเดียวกัน หนังศักดิ์ เสรีศิลป์ ได้กล่าวถึงการรับรู้และการตอบสนองทางการเมืองของผู้ชมหนังตะลุงว่า

“เมื่อทำการแสดงเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการเมืองจะมีผลตอบรับจากผู้ชมการแสดงในทางที่ดีมาก โดยเมื่อไปแสดงทุกครั้งผู้ชมการแสดงมักจะมาบอกกล่าวกับนายหนังตะลุงเพื่อให้นำเสนอข้อมูลข่าวสารในด้าน

**อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้**

การเมืองที่มีความสนุกสนานในรูปแบบการนำเสนอโดยวิธีต่าง ๆ อาทิ เช่น ไปทำการแสดงที่อำเภอสิเกา จังหวัดกระบี่ มีจดหมายส่งขึ้นมาบนโรงหนังตะลุงเพื่อจะให้นายหนังตะลุงร้องเพลงแหล่ 30 นายกของประเทศไทย เพราะผู้ชมท่านนั้นเคยฟังและติดตามหนังคักดี เสรีศิลป์ มาก่อนแล้วและมีความชอบในด้านการเมือง มีเนื้อหาสาระความรู้ที่นำมาประยุกต์เป็นบทเพลง นำเสนอในทางการเมือง อีกนัยยะหนึ่งเพลงแหล่ 30 นายกของประเทศไทยนั้น มีทั้งส่วนดีและส่วนเสียที่กล่าวถึงนักการเมืองในบทเพลงนี้”

(ปิยะศักดิ์ นวลจริง (หนังคักดี เสรีศิลป์), สัมภาษณ์ : 22 กุมภาพันธ์ 2565)

บทบาทของหนังตะลุง โดยเฉพาะพื้นที่ในภาคใต้ หนังตะลุงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนสิ่งต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นการเป็นศิลปะการแสดงที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวยุค การเป็นศิลปะบันเทิงเป็นที่พึ่งเพื่อการผ่อนคลาย การถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งคติคำสอนในการดำรงชีวิต กระบวนการกล่อมเกลาคุณธรรมทางการเมืองของนายหนังตะลุงถือเป็นสิ่งที่นายหนังตะลุงเป็นผู้ใช้ความคิดนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นำเสนอผ่านบทสนทนา บทกลอน และบทเพลง ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนายหนังตะลุงแต่ละบุคคลที่เชี่ยวชาญในการสื่อสารให้ผู้ชมการแสดงนั้นเข้าใจเนื้อหาสาระทางการเมืองที่มีความแปลกใหม่ เป็นที่นำติดตามน่าสนใจ และในมุมมองของผู้รับชมการแสดง ก็มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทศนคติจุดมุ่งหมาย และพฤติกรรม ศิลปะการแสดงหนังตะลุงก็เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตในด้านสังคม วัฒนธรรมท้องถิ่นในหลายประการ มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตในท่ามกลางสังคมแห่งความทันสมัย นายหนังตะลุงมีการประยุกต์ความรู้ให้เข้ากับสถานการณ์ คิดค้นรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายและแปลกใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ของตนให้ดูโดดเด่น น่าสนใจ ก็จะสามารถเป็นสื่อพื้นบ้านที่อยู่ในใจของคนในภาคใต้ได้ตลอดไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า หนังตะลุงนั้นเป็นสื่อพื้นบ้านที่ทรงอิทธิพลและเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากกับวิถีชีวิตของคนในภาคใต้ ศิลปะการแสดงหนังตะลุงมีวิวัฒนาการ

ในการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม คติความเชื่อเกี่ยวกับ จารีตประเพณีและวิถีปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นศาสตร์ที่ทรงคุณค่าเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้กับคน ภาครได้มาจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน บทบาทที่มีความสำคัญของหนังตะลุงนั้นเปรียบเสมือน ตัวแทนหรือสัญลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้คน ทั้งในด้านความบันเทิง การให้ความรู้ในข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งคติสอนใจในการดำรงชีวิต ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวน เพชรแก้ว (2546: 23) ได้ศึกษาเรื่องหนังตะลุงประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของหนังตะลุงที่สำคัญ คือ การทำหน้าที่ในการบันทึกภาพสังคม การพัฒนาระบบความคิด การสร้างทัศนคติ ค่านิยมและศีลธรรม บทบาทด้านการให้ความบันเทิง บทบาทด้านพิธีกรรม และการให้ความรู้การศึกษาในรูปแบบแก่ประชาชน ในการนำเสนอถึงเนื้อหาสาระการกลมกลืนคุณธรรมทางการเมืองของนายหนังตะลุงแต่ละคณะก็จะมีบริบทวิธีการให้ความรู้ที่มีความแตกต่างกันไป มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารให้ความรู้ ผ่านการแสดงสดในแต่ละพื้นที่ การเป็นวิทยากรบรรยาย หรือการนำเสนอข้อมูลผ่านสื่อเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยในยุคปัจจุบัน

ในการกลมกลืนคุณธรรมทางการเมืองนั้น นายหนังตะลุงแต่ละคณะก็จะมี การนำเสนอโดยวิธีการสื่อสารผ่าน บทสนทนา บทกลอน และบทเพลง การกลมกลืนคุณธรรมทางการเมืองดังกล่าวนี้ถือเป็นสิ่งที่นายหนังตะลุงจะต้องมีการประยุกต์ผ่านตัวละครในการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง สื่อไปยังผู้ชมการแสดง มีการพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ศึกษาข้อมูลข่าวสารเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีความทันสมัยทั้งในและต่างประเทศทันต่อเหตุการณ์บ้านเมือง สามารถนำความรู้ที่ค้นคว้าศึกษามาปรับใช้พัฒนาการแสดง สื่อสารในทางการเมืองให้ประชาชนเข้าใจได้อย่างถูกต้องสามารถนำไปคิดและปฏิบัติได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิระพงศ์ สุจริตพันธ์ (2561: 251-258) ได้ศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังตะลุงภาคใต้ : ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ. 2548 ผลการศึกษาพบว่า บริบททางการเมืองส่งผลต่อการสื่อสารของนายคณะหนังตะลุง คือต้องปรับบทบาทของตัวแสดงให้เข้ากับบริบททางการเมืองและเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงเวลานั้น ๆ เพื่อสร้างความบันเทิงและสร้างความรู้ทางการเมืองให้กับผู้ชมได้รับทราบเพราะนายหนังตะลุงเป็นสื่อพื้นบ้านที่เป็นเครื่องมือในการกลมกลืนทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยทัศนคติทางการเมืองของนายหนังตะลุงมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ชมหนังตะลุงด้วย

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณาธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

บทสรุป

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณาธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้ จากผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ที่นายหนังตะลุงใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับผู้ชมการแสดงในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านบทบาทวิธีการและด้านการใช้วาทศิลป์ ให้เกิดคุณค่าพัฒนาความรู้ในการดำรงชีวิต มีการปรับเปลี่ยนไปสู่สังคมที่มีความทันสมัยในทุกสถานการณ์ ในด้านการเมืองถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากของประชากรท้องถิ่นภาคใต้ หนังตะลุงถือเป็นสื่อมีอิทธิพลต่อความรู้ ทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของคนในสังคมท้องถิ่นภาคใต้ โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ความเข้าใจด้านต่าง ๆ จะต้องมีความถูกต้องและสอดคล้องในการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนผู้ชมการแสดง ในการกล่อมเกลาคณาธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข บทบาทสำคัญของนายหนังตะลุงในการใช้กระบวนการนำข้อมูลข่าวสารทางด้านการเมืองสื่อผ่านตัวละครสู่ประชาชนผู้ชมการแสดงในการยกตัวอย่างสื่อให้เห็นได้ชัด ด้วยวิธีการ ผ่านบทสนทนา บทกลอน และบทเพลง หนังตะลุงจึงเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีพลังทางด้านสุนทรียศาสตร์ในการกล่อมเกลาคณาธรรมทางการเมืองให้ผู้ชมการแสดงมีค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้ชมการแสดงได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่มีความสำคัญและมีความทันสมัยในยุคที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชากรในท้องถิ่น ที่สามารถเลือกเสพสื่อชนิดต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย นายหนังตะลุงต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีความรู้มีความทันสมัยอยู่เสมอ ผนวกกับการบูรณาการการแสดงของตนเองเข้ากับสื่อเทคโนโลยี นำเสนอข้อมูลข่าวสารทางด้านการเมืองให้มีความน่าสนใจ ดึงดูดผู้ชมการแสดงในการเข้ามามีส่วนร่วมในการชมและการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงอันมีค่าของชาติให้คงอยู่สืบไป

รายการอ้างอิง

ชวน เพชรแก้ว. (2546). *หนังตะลุงในประเทศไทย*. สุราษฎร์ธานี: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

- ณัฐพงษ์ แผ้วชนะ. (2565). อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคณะธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยผ่านการแสดงหนังสือตระกูลภาคใต้. วิทยานิพนธ์ รม. (การเมืองการปกครอง). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ปริตดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2525). ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปะหนังสือตระกูล. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิทยา บุขรารัตน์. (2547). หนังสือและโนราในบริบทของโครงสร้างและพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมภาคใต้. วารสารทักษิณคดี, 7(1), 107-138.
- พีระพงศ์ สุจริตพันธ์. (2561). การสื่อสารทางการเมืองผ่านหนังสือตระกูลภาคใต้: ศึกษาในห้วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ.2548-2558. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (สื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- สมัย สุทธิธรรม. (2550). หนังสือตระกูล. หนังสือสารคดี ชุดตามรอยอดีต. กรุงเทพฯ: ศิลปบรรณาการ.
- อุดม หนูทอง. (2531). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุคลากรกรม

- จรรยา หยูทอง (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แผ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา 10/1 ถนนสุขุม ตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2565.
- ทิพย์ พลัดทองศรี (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แผ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 180/4 หมู่ที่ 7 ตำบลควนมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565.
- ธนวัฒน์ จันทรย์ย่อ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แผ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 174/45 ซอย ปทุมพร 12 หมู่ที่ 1 ตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2565.

อิทธิพลของกระบวนการกล่อมเกลาคูณธรรมทางการเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
โดยผ่านการแสดงหนังตะลุงภาคใต้

- ปิยะศักดิ์ นวลจริง (หนังศักดิ์ เสรีศิลป์) (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์).
ณ บ้านเลขที่ 151 หมู่ที่ 7 ตำบลรัตนภูมิ อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา.
เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2565.
- ละออง บุญพรหม (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 26/2 หมู่
ที่ 3 ตำบลควนกรด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 20
มีนาคม 2565.
- วิเชียร เกื้อมา (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 131/27 หมู่
ที่ 3 ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง. เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2565.
- วิชัย เกื้อมา (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ บ้านเลขที่ 252/5 หมู่ที่ 1
ตำบลหัวไทร อำเภอไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2565.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ (ผู้ให้สัมภาษณ์) ณัฐพงษ์ แฝ้วชนะ (ผู้สัมภาษณ์). ณ สถาบันทักษิณคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ 53/2 หมู่ 1 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา. เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2565.

Received: October 25, 2022

Revised: March 8, 2023

Accepted: March 8, 2023